

1. Právní předpisy – základní pojmy a druhy právních předpisů

Právo je neviditelný hierarchický systém, který reguluje prakticky každou oblast života ve společnosti. Je to soubor nařízení, předpisů a pravidel chování vytvořených státní nebo nadstátní mocí. Bez práva není možná existence státu. Právní systém tvoří souhrn všech právních norem, které jsou v daný moment na území daného státu účinné. V České republice platí tzv. kontinentální právní systém, tento systém se používá na evropském kontinentu a vychází z římského práva a je postaven právě na právních předpisech, které tvoří základ tohoto práva. Druhým systémem, využívaným v Anglii a Americe, je pak systém anglosaský, který pracuje na principech precedentů.

Právo v našem systému můžeme dělit na soukromé a veřejné, přičemž toto členění není striktně dáno a v mnohých případech se překrývá. Prameny našeho práva jsou psané, a pro jejich platnost a následnou účinnost je nutné jejich *publikování*.

Členění práva a jeho znaky:

Veřejné právo	Soukromé právo
- nerovné procesní postavení stran	- rovné procesní postavení stran
- obligatorní účast státu (vždy se účastní)	- fakultativní účast státu (může se účastnit, ale nemusí)
- trestní, ústavní, správní právo	- občanské, pracovní, rodinné právo

Základní pojmy

Právní norma

Právní norma je základní jednotkou práva. Jedná se o pravidlo chování, které je vyjádřené zvláštní státem uznanou formou a **je státní mocí vynutitelné**.

Např. *Zakazuje se týrání zvířat; zakazují se všechny formy propagace týrání zvířat; nikdo nesmí bez důvodu usmrtit zvíře; nikdo nesmí zvíře opustit s úmyslem se ho zbavit nebo jej vyhnat; zákaz provádění bolestivých zákroků bez znečitlivění.*

Právní předpis

Právní předpis je soubor právních norem, který je vydaný státem uznanou formou.

Např. *ústava ČR, listina základních lidských práv a svobod, nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností, zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu*

zvířat proti týrání, vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat aj.

Platnost

Pro to, aby byl předpis právním předpisem, a tedy i vynutitelný státní mocí, musí být platný a účinný.

Právní předpis je platný, když je **schválen, vydán a publikován**. Nejprve právní předpis projde legislativním procesem a je schválen parlamentem. Následně je vydán ve sbírce zákonů, případně jinou státem uznanou formou (věstníky, úřední desky). V okamžiku rozeslání daného právního předpisu, popř. jeho vyvěšení na úřední desce dojde k jeho publikaci a tedy se předpis stane platným. Pouze platným právním předpisem se řídit nemusíme, závazným se právní předpis stává až po nabytí účinnosti.

Účinnost

Účinnost bývá nejčastěji stanovena v posledním paragrafu daného právního předpisu. Zde bývá stanoveno konkrétní datum, případně lhůta, po jejímž uplynutí se právní předpis stává účinným. Není-li dále stanoveno jinak, nabývají právní předpisy účinnosti k 1. lednu nebo k 1. červenci kalendářního roku (Zákon č. 309/1999).

Např. Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči - § 83 *Tento zákon nabývá účinnosti šedesátým dnem po dni vyhlášení.* Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání - §30 *Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení.* Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat - § 39 *Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2001.*

Legisvakační lhůta

Označuje časový úsek mezi platností a účinností. Je to lhůta pro seznámení se s obsahem právního předpisu dříve než se stane účinným, tedy právně závazným. V praxi může být nulová, ovšem pouze ve výjimečných případech, nebo naopak i několika letá.

Retroaktivita

Retroaktivita je pojem označující zpětnou účinnost. Zpětná účinnost může být pravá a nepravá. Pravá retroaktivita je zcela nepřipustná, jedinou výjimkou je trestní právo s využitím ve prospěch pachatele. Pravá retroaktivita ovlivňuje všechny právní vztahy, a to i zpětně, do minulosti.

Např. 25. 6. bude spáchán trestný čin. Od 30. 6. však nabývá účinnosti nový trestní zákon, dle kterého už daná věc není za trestný čin označena. To znamená, že v době spáchání to trestný čin byl, ale v době průběhu řízení to již trestný čin nebude. Můžeme tedy říci, že v současnosti se trestného činu nedopustil a již tedy není důvod k vedení trestního řízení.

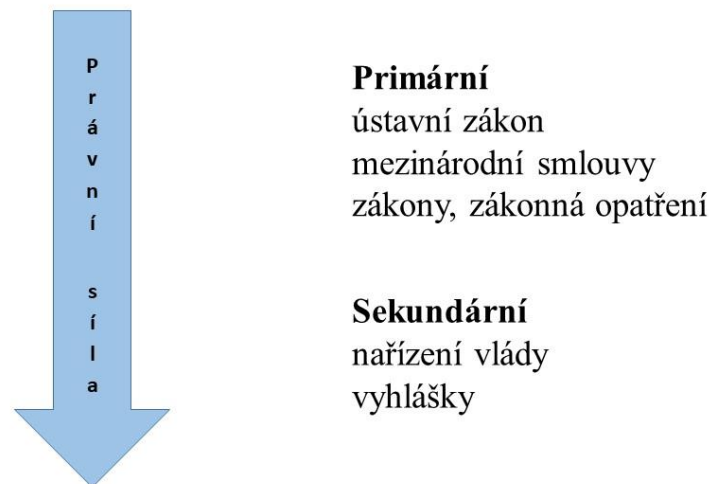
Nepravá retroaktivita je na hranici přípustnosti a o možnosti její aplikace rozhoduje soud.

Např. *Nastoupím na univerzitu. Když jsem ve 3. ročníku, dojde ke změně curricula. Při použití nepravé retroaktivity se změna dotkne i mě, studenta 3. ročníku, a budu tak muset zpětně splnit podmínky za předchozí ročníky, které ukládá nové curriculum. Pokud retroaktivita použita nebude, nové curriculum se bude vztahovat pouze na nově nastupující studenty a stávající studenti dokončí studium dle původního curricula, které bylo účinné v době jejich nástupu na univerzitu.*

Obecně závazné právní předpisy

Jako obecně závazný právní předpis je označen takový předpis, který je veřejně vydaný orgánem veřejné moci v rámci veřejné správy státu. Tyto předpisy můžeme rozdělit na primární a sekundární. Sekundární právní předpisy nemohou existovat bez předpisů primárních. Mezi primární právní předpisy patří *ústava, ústavní zákony, mezinárodní smlouvy, zákony a zákonná opatření*. Sekundárními právními předpisy pak jsou *nařízení vlády a vyhlášky*. Právní předpisy mají různou právní sílu. Dojde-li k rozporu v rámci dvou předpisů, přednost má předpis, který má vyšší právní sílu. Nejvyšší právní sílu v České republice má ústava. Následují mezinárodní smlouvy, nařízení EU a dále jsou na stejné úrovni zákony a zákonná opatření. Ještě menší právní sílu mají nařízení vlády a vyhlášky.

Obecně závazné právní předpisy

Právní předpisy České republiky musí být tvořeny v souladu s následujícími zásadami. Žádný právní předpis nesmí být v rozporu s ústavou. Mezinárodní smlouvy jsou schvalovány parlamentem a ratifikovány prezidentem. Nadřazenost mezinárodních smluv nad národní legislativou (vyjma ústavního zákona) vyplývá z ústavy. Nařízení Evropské unie mají vyšší právní sílu, než zákony České republiky. Tento fakt vyplývá z mezinárodních smluv (o přístupu České republiky, Lisabonské smlouvy). Zákony jsou vydávány parlamentem České republiky, tedy mocí zákonodárnou. Zákonná opatření jsou vydávána senátem, a to v případech, kdy je rozpuštěná poslanecká sněmovna. Vyhlášky vydávají jednotlivá ministerstva jako prováděcí právní předpisy k zákonům. Nařízení vlády jsou vydávána vládou, opět jako prováděcí právní předpisy k zákonům. Zmocnění k tvorbě legislativy vyplývá z ústavy.

Právní působnost

Právní působnost můžeme rozdělit do několika skupin v závislosti na jejím zaměření. Dělí se na místní, osobní, věcnou a časovou.

Právní působnost místní

Vymezuje území, na kterém je třeba se daným právním předpisem řídit. Můžeme ji dále dělit na obecnou, zvláštní a výjimečnou místní působnost. Obecnou místní působnost mají například zákony závazné na území celé České republiky, či nařízení EU závazné na území celé Evropské unie. Zvláštní místní působnost mají vyhlášky krajů, které jsou závazné na území daného kraje. S výjimečnou místní působností se setkáme například u obecně závazných vyhlášek obcí závazných na katastrálním území dané obce.

Právní působnost osobní

Vymezuje pro koho je daný předpis určen. Stejně jako u místní působnosti rozlišujeme obecnou, zvláštní a výjimečnou osobní působnost. Obecná osobní působnost se vyznačuje závazností pro všechny občany České republiky (*ústava, listina základních práv a svobod, občanský zákoník*). Mezi zvláštní osobní působnost spadají předpisy závazné pro velký okruh osob, za předpokladu, že všechny tyto osoby splňují určité podmínky (*trestní zákoník - závazný pro všechny občany starší 15 let; zákon o vysokých školách - závazný pro studenty vysokých škol*). Výjimečná osobní právní působnost je u právních předpisů, které jsou závazné pro malý okruh osob se specifickými znaky (*právní předpisy o imunitě jsou závazné pouze pro osoby ve vztahu k jejich funkci - prezident, poslanci, senátoři*).

Právní působnost věcná

Věcná právní působnost vymezuje oblast, případně konkrétní věc, která je právními předpisy upravována. Kupříkladu na transport psa osobním automobilem může být pohlíženo jak z pohledu ochrany zvířat (*zákon na ochranu zvířat proti týrání*), tak z pohledu ochrany lidí (*ochrana silničního provozu*).

Právní působnost časová

Časová působnost vymezuje, kdy je daný právní předpis účinný a je tedy třeba se jím řídit. Zpravidla je časová působnost právního předpisu od nabytí účinnosti až po jeho derogaci (zrušení právního předpisu, nebo jeho části). K derogaci právního předpisu může dojít ze dvou důvodů. Prvním je nahrazení stávajícího právního předpisu novým. Na konci nového předpisu pak nalezneme tzv. derogací ustanovení označující, které právní předpisy se novým právním předpisem ruší (*Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - Závěrečná ustanovení §3080 Zrušuje se: 1. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. 2. Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy. 3. Zákon č. 188/1988 Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce. ...*). Druhým důvodem k derogaci právního předpisu může být nález Ústavního soudu o rozporu tohoto předpisu s ústavním zákonem. Může také dojít k derogaci části právního předpisu, která je provedena formou novelizace.

V některých případech se setkáme s právními předpisy, jejichž časová působnost je stanovena přímo tímto předpisem. Příkladem je vyhláška č. 323/2019 Sb., která uvádí: „*Od 1. ledna 2020 do 31. března 2025 se doba lovu stanoví pro dále uvedené druhy zvěře odchylně od ustanovení §1 takto: ... ‘*“).